PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

# INGLIZ TILINI O‘QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK-METODIK ASOSLARI

**Umarova Umida Tulkunovna**
Umida033@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.23384256

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada ingliz tilini o‘qitish jarayonida raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik-metodik asoslari tahlil qilinadi. Ta’lim jarayoniga raqamli vositalarni integratsiya qilishning didaktik imkoniyatlari, o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi o‘rni hamda interfaol ta’lim metodlarining samaradorlik omillari yoritiladi. Shuningdek, multimedia resurslari, ta’lim platformalari, raqamli baholash vositalari, hamkorlikda o‘rganish va muammoli topshiriqlardan foydalanishning metodik xususiyatlari ko‘rib chiqiladi. Raqamli texnologiyalarni o‘quv maqsadlariga muvofiq tanlash, o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va ta’lim natijalarini baholash bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

**Kalit so‘zlar:** ingliz tili, raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar, pedagogik metodika, kommunikativ kompetensiya, raqamli ta’lim, multimedia, mustaqil ta’lim, formativ baholash.

**Kirish:**

Globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida xorijiy tillarni o‘qitish jarayonini takomillashtirish, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni ta’lim amaliyotiga tatbiq etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Xususan, ingliz tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish o‘quv materiallarini taqdim etish, mustaqil ta’limni tashkil etish, kommunikativ faoliyatni rivojlantirish va ta’lim natijalarini kuzatish imkoniyatlarini kengaytiradi.

An’anaviy ta’limda o‘qituvchi ko‘pincha axborotning asosiy manbai vazifasini bajarsa, zamonaviy ta’lim muhitida o‘quvchi axborotni izlovchi, tahlil qiluvchi va undan amaliy faoliyatda foydalanuvchi faol subyekt sifatida namoyon bo‘ladi. Bunday sharoitda raqamli vositalarni interfaol metodlar bilan uyg‘unlashtirish ta’lim jarayonining mazmuni va tashkil etilishiga yangi talablarni qo‘yadi[1].

Raqamli texnologiyalarning mavjudligi o‘z-o‘zidan yuqori ta’lim natijalarini kafolatlamaydi. Ularning samaradorligi pedagogik maqsadning aniqligi, topshiriqlarning mazmuni, o‘quvchilarning tayyorgarlik darajasi, o‘qituvchining metodik mahorati va qayta aloqaning sifatiga bog‘liq. Shu bois raqamli vositalardan foydalanish texnik jarayon sifatida emas, balki puxta rejalashtirilgan pedagogik faoliyat sifatida qaralishi lozim.

**Tadqiqotning maqsadi** ingliz tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik-metodik asoslarini tahlil qilish hamda ularni ta’lim jarayonida samarali qo‘llash bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot vazifalari quyidagilarni qamrab oladi:

[1] Mayer, R. E. *Multimedia Learning*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2009

- raqamli texnologiyalar va interfaol metodlarning nazariy asoslarini o‘rganish;
- ularning ingliz tilidagi nutq faoliyati turlarini rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash;
- raqamli vositalar va interfaol metodlarni uyg‘unlashtirish yo‘llarini yoritish;
- ta’lim jarayonida uchraydigan metodik muammolarni tahlil qilish;
- ingliz tili darslari uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

**Raqamli texnologiyalardan foydalanishning pedagogik asoslari**

Raqamli texnologiyalar ta’lim mazmunini yaratish, uzatish, o‘zlashtirish va baholash jarayonlarini qo‘llab-quvvatlovchi vositalar majmuasidir. Ingliz tilini o‘qitishda ularga elektron darsliklar, audio va videomateriallar, interaktiv mashqlar, virtual sinflar, ta’limni boshqarish tizimlari, elektron lug‘atlar va sun’iy intellektga asoslangan o‘quv vositalari kiradi.

Raqamli muhitning muhim afzalliklaridan biri tilni turli shakllarda taqdim etish imkoniyatidir. Masalan, audioyozuvlar tinglab tushunishni, videomateriallar esa nutqni kontekstda anglashni rivojlantirishga yordam beradi. Elektron matnlar ustida ishlash orqali o‘quvchilar yangi so‘zlarning ma’nosini tekshirishi, matnni tahlil qilishi va o‘z bilimlarini mustahkamlashi mumkin.

R. Mayerning multimedia ta’limi nazariyasiga ko‘ra, so‘z va tasvirni pedagogik maqsadga muvofiq uyg‘unlashtirish axborotni o‘zlashtirish jarayonini qo‘llab-quvvatlashi mumkin. Biroq ortiqcha vizual va audio elementlar o‘quvchining diqqatini asosiy vazifadan chalg‘itishi ehtimoli ham mavjud. Shu sababli ingliz tili darslarida multimedia resurslarini tanlashda mazmunning aniqligi, yoshga mosligi va kognitiv yuklama hisobga olinishi kerak.

Raqamli texnologiyalar, shuningdek, individual ta’lim imkoniyatlarini kengaytiradi. O‘quvchilar ayrim mashqlarni o‘z tezligida bajarishi, natijalarini tekshirishi va xatolari ustida qayta ishlashi mumkin.

**Ingliz tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlarni takomillashtirish istiqbollari**

Zamonaviy ta’lim sharoitida ingliz tilini o‘qitish samaradorligini oshirish raqamli texnologiyalarni pedagogik maqsadlar bilan uyg‘unlashtirishni talab etadi. Bunda texnologik vositalarni darsga shunchaki qo‘shish emas, balki ularning o‘quvchilarning bilim olish faoliyati, mustaqil fikrlashi va kommunikativ kompetensiyasiga ta’sirini hisobga olish muhimdir. Raqamli ta’lim muhitini samarali tashkil etish uchun o‘qituvchi dars maqsadlari, o‘quv materiallari, interfaol topshiriqlar va baholash usullarini yagona metodik tizimga birlashtirishi lozim.

Ingliz tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning istiqbolli yo‘nalishlaridan biri shaxsga yo‘naltirilgan ta’limni rivojlantirishdir. O‘quvchilarning til o‘rganish tezligi, qiziqishlari va tayyorgarlik darajasi turlicha bo‘lganligi sababli topshiriqlarni individuallashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Elektron ta’lim platformalari yordamida turli murakkablikdagi mashqlarni taqdim etish, o‘quvchilarning natijalarini kuzatish va zarur hollarda qo‘shimcha topshiriqlar berish mumkin. Bunday tashkil etish o‘quv jarayonini moslashuvchan qiladi va mustaqil ta’lim ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Raqamli texnologiyalarni takomillashtirishda aralash ta’lim modelidan foydalanish ham muhim metodik imkoniyat hisoblanadi. Ushbu modelda an’anaviy auditoriya mashg‘ulotlari elektron ta’lim

resurslari bilan uyg‘unlashtiriladi. Masalan, o‘quvchilar darsdan oldin yangi mavzuga oid videoni tomosha qilib, asosiy tushunchalar bilan tanishadilar. Dars davomida esa ushbu bilimlardan juftlikdagi suhbatlar, munozaralar va muammoli topshiriqlarni bajarishda foydalanadilar. Darsdan keyin elektron mashqlar va mustaqil topshiriqlar orqali o‘z bilimlarini mustahkamlaydilar.

Shuningdek, loyiha asosida o‘qitish metodini raqamli vositalar bilan birlashtirish o‘quvchilarning ijodiy va kommunikativ salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. O‘quvchilar ingliz tilida elektron taqdimot, videolavha, raqamli plakat yoki mavzuli blog tayyorlash jarayonida axborot izlash, uni saralash, tahlil qilish va xorijiy tilda taqdim etish ko‘nikmalarini egallaydilar. Bu jarayonda o‘qituvchi manbalarning ishonchliligi, mualliflik huquqi va axborotdan mas’uliyat bilan foydalanish masalalariga ham e’tibor qaratishi kerak[2].

Sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish ham ingliz tilini o‘qitish metodikasini rivojlantirishning istiqbolli yo‘nalishlaridan biridir. Bunday vositalar o‘quvchilarga dialog tuzish, yozma matn ustida ishlash, yangi so‘zlarni o‘rganish va grammatik xatolarni aniqlashda yordam berishi mumkin. Biroq sun’iy intellekt tomonidan taqdim etilgan javoblar har doim ham to‘g‘ri yoki o‘quv maqsadiga mos bo‘lmasligi mumkin. Shu sababli o‘qituvchi raqamli vositalardan tanqidiy va mas’uliyatli foydalanish madaniyatini shakllantirishi, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy faoliyatini saqlab qolishi zarur[3].

Raqamli ta’limning samaradorligi o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasiga ham bevosita bog‘liq. O‘qituvchi nafaqat texnik vositalardan foydalanishni, balki ularni ta’lim maqsadlariga muvofiq tanlash, topshiriqlarni metodik jihatdan loyihalash, o‘quvchilarning faoliyatini boshqarish va natijalarni tahlil qilishni ham bilishi kerak. Shu maqsadda pedagoglar uchun raqamli pedagogika, interfaol ta’lim metodlari va elektron baholash vositalariga bag‘ishlangan malaka oshirish mashg‘ulotlarini tashkil etish maqsadga muvofiq[4].

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, ingliz tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlarni takomillashtirish quyidagi yo‘nalishlarni qamrab olishi lozim: o‘quv maqsadlariga mos raqamli resurslarni tanlash, kommunikativ topshiriqlarni ko‘paytirish, mustaqil ta’limni qo‘llab-quvvatlash, formativ baholashni rivojlantirish, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasini oshirish va barcha o‘quvchilar uchun qulay ta’lim muhitini yaratish[5].

**XULOSA**

Olib borilgan nazariy-metodik tahlil ingliz tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish ta’lim jarayonini takomillashtirishning muhim yo‘nalishlaridan biri ekanligini ko‘rsatadi. Raqamli vositalar o‘quv materiallarini turli shakllarda taqdim etish, mustaqil

---

[2] Dudeney, G., Hockly, N. *How to Teach English with Technology*. Harlow: Pearson Longman, 2007.

[3] Harmer, J. *The Practice of English Language Teaching*. 4th ed. Harlow: Pearson Longman, 2007.

[4] Richards, J. C., Rodgers, T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2014

[5] Chapelle, C. A. *Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Testing and Research*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

ta’limni tashkil qilish, tezkor qayta aloqa berish va o‘quv faoliyatini individuallashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Interfaol metodlar esa o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshirish, o‘zaro hamkorlik qilish, mustaqil fikrlash va ingliz tilidan amaliy foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalar va interfaol metodlarning uyg‘unligi, ayniqsa, tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozish ko‘nikmalarini o‘zaro bog‘liq holda rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Multimedia materiallari orqali o‘quvchilar tilni tabiiy kontekstda o‘rganish imkoniyatiga ega bo‘lsalar, guruhli muhokamalar, rolli o‘yinlar va loyihaviy topshiriqlar o‘zlashtirilgan bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo‘llashga yordam beradi.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning samaradorligi ularning soni yoki murakkabligi bilan emas, balki pedagogik maqsadga qanchalik muvofiq tanlanganligi bilan belgilanadi. Dars jarayonida texnologiyalardan ortiqcha foydalanish, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olmaslik yoki faqat avtomatik testlar orqali baholash kutilgan natijalarni cheklashi mumkin. Shu sababli raqamli vositalarni o‘qituvchining metodik rahbarligi, bevosita muloqot va an’anaviy pedagogik usullar bilan uyg‘unlashtirish zarur.

Tadqiqot mavzusi bo‘yicha quyidagi metodik xulosalar shakllantirildi:

1. Raqamli texnologiyalarni qo‘llashdan oldin darsning maqsadi, kutiladigan natijalar va baholash mezonlari aniq belgilanishi lozim.

2. Interfaol metodlar o‘quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantirishga, ularning kommunikativ va hamkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishga yo‘naltirilishi kerak.

3. Raqamli resurslar o‘quvchilarning yoshi, til darajasi, qiziqishlari va mavjud texnik imkoniyatlariga mos tanlanishi zarur.

4. O‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini baholashda avtomatik testlar bilan bir qatorda og‘zaki taqdimotlar, yozma ishlar, loyihalar va kuzatuv natijalaridan ham foydalanish maqsadga muvofiq.

5. O‘qituvchilarning raqamli pedagogik kompetensiyasini muntazam rivojlantirish, axborot xavfsizligini ta’minlash va raqamli vositalardan mas’uliyatli foydalanish madaniyatini shakllantirish lozim.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan maqsadli foydalanish ingliz tilini o‘qitish jarayonini mazmunan boyitish, o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirish va kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish uchun metodik sharoit yaratadi. Kelgusida mazkur yondashuvning samaradorligini turli yosh guruhlari va ta’lim muassasalarida tajriba-sinov ishlari orqali o‘rganish, natijalarni aniq mezonlar asosida baholash hamda ilg‘or tajribalarni ta’lim amaliyotiga joriy etish muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

1. Mayer, R. E. Multimedia Learning. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
2. Chapelle, C. A. Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Testing and Research. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
3. Dudeney, G., Hockly, N. How to Teach English with Technology. Harlow: Pearson Longman, 2007.

4. Richards, J. C., Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
5. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. 4th ed. Harlow: Pearson Longman, 2007.
6. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe, 2020.
7. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education: A Tool on Whose Terms? Paris: UNESCO, 2023.
8. Kukulska-Hulme, A., Shield, L. An Overview of Mobile Assisted Language Learning: From Content Delivery to Supported Collaboration and Interaction. ReCALL. 2008. Vol. 20, No. 3. P. 271–289.
9. Godwin-Jones, R. Emerging Technologies: Mobile Apps for Language Learning. Language Learning & Technology. 2011. Vol. 15, No. 2. P. 2–11.
10. Warschauer, M., Kern, R. (Eds.). Network-Based Language Teaching: Concepts and Practice. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
11. Garrison, D. R., Kanuka, H. Blended Learning: Uncovering Its Transformative Potential in Higher Education. The Internet and Higher Education. 2004. Vol. 7, No. 2. P. 95–105.
12. Mishra, P., Koehler, M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record. 2006. Vol. 108, No. 6. P. 1017–1054.
13. Hockly, N. Focus on Learning Technologies. Oxford: Oxford University Press, 2012.
14. Beatty, K. Teaching and Researching Computer-Assisted Language Learning. 2nd ed. Harlow: Pearson, 2010.
15. UNESCO. Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator 4.4.2. Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2018.